

Т.Г.ТАЙРОВА-ЯКОВЛЕВА *

**КНИГИ З БІБЛІОТЕКИ САМІЙЛА ВЕЛИЧКА,
КАНЦЕЛЯРИСТА ВІЙСЬКА ЗАПОРІЗЬКОГО**

Ідеться про історію виявлення бібліотеки С.Величка, дається її характеристика, описуються оригінальні інскрипти, робляться припущення про первісне місце перебування книгозбірні та про те, як вона потрапила до Російського державного архіву давніх актів.

Ключові слова: Величко, бібліотека, літопис, книжки.

Уперше про існування бібліотеки С.Величка (точніше – того, що від неї залишилося) повідомив знаний український текстолог Я.Дзира. Саме він підготував до друку відому пам'ятку – «Літопис Самовидця» та працював над академічним виданням твору С.Величка. Розгром «козацької школи» в українській радянській академічній науці, що збігся з усуненням П.Шелеста й годиннями на «послідовників українського буржуазного націоналізму», перервали ці плани. У 1971 р. Я.Дзира написав у своєму дослідженні, присвяченому літопису: «Нещодавно В.Колосова виявила в московських архівах сім книжок із власної бібліотеки Величка, де є його автограф “З книг Самоїла Величка канцеляристи”»¹. Жодних додаткових відомостей, як і вказівок про місце зберігання книгозбірні, Я.Дзира не навів. Роком пізніше його звільнили з роботи, тож дослідження твору С.Величка припинилося. Про бібліотеку, дослівно повторюючи повідомлення Я.Дзири, писав В.Шевчук². Проте спроб продовжити її пошуки не було.

В.Колосова в 1971 р. працювала в Інституті літератури ім. Т.Шевченка АН УРСР. Вона готувала книгу про І.Величковського й, мабуть, саме в рамках цього свого дослідження знайшла примірники, що належали С.Величкови (про що скажемо нижче). Наші спроби віднайти сліди цього відкриття в архіві Вікторії Петрівни не принесли бажаних результатів. Можливо, ішлося про неопублікований виступ на III республіканській конференції 1971 р., текст якого не зберігся³. Нічого не написала В.Колосова про бібліотеку С.Величка й у своїй статті про І.Величковського⁴.

Досвід проведення історичних розслідувань свідчить, що подеколи зв'язок між зберігачами книжкових зібрань та істориками абсолютно відсутній.

* Тайрова-Яковлева Тетяна Геннадіївна – доктор історичних наук, професор, Санкт-Петербурзький державний університет

E-mail: t.tairova@spbu.ru

За допомогою в пошуках бібліотеки С.Величка авторка висловлює щирі вдячність Г.Боряку, Ю.Ескіну, А.Буличову.

¹ Дзира Я.І. Самійло Величко та його літопис // Історіографічні дослідження в Українській РСР. – Вип.4. – К., 1971. – С.202.

² Шевчук В.О. Самійло Величко та його літопис // Збірник козацьких літописів. – К., 2006. – С.8.

³ Див.: Архів Інституту літератури ім. Т.Шевченка НАН України. – Ф.631. – Арк.47.

⁴ Колосова В.П., Кречотень В.І. До питання про життя і творчість Івана Величковського // Величковський І. Твори. – К., 1972.

Виявлення власницьких записів, довга й копітка робота кодикологів нерідко стають справою вкрай вузького кола фахівців, публікуються у спеціалізованих малотиражних виданнях, залишаючись натомість невідомими широкому загалу істориків. Щось схоже відбувалося з бібліотекою С.Величка.

Ще в 1959 р. авторитетний московський книгознавець Т.Каменева опублікувала каталог видань Чернігівської друкарні⁵. У ньому вона вказала на наявність власницьких написів С.Величка на двох книгах: «Цариця неба» Л.Барановича та на панегірику І.Величковського. Т.Каменева писала: «На екземплярі ЦДАДА⁶ є напис на аркушах “З книг Самуїла Велички канцеляриста Войска Запорозького”». І про панегірик І.Величковського: «Єдиний примірник зберігся серед паперів архіву Оболенського. На аркушах є напис: “З книг Самуїла Величка канцеляриста В[ойска] З[апорозького]”»⁷. Таким чином, Т.Каменева не зробила навіть висновку про походження цих книг з одного зібрання С.Величка, але відзначила набагато пізніше знаходження цієї книги у зібранні Оболенського.

У каталозі стародруків, виданому 1981 р. Я.Запаском та Я.Ісаєвичем, указувалися ті самі дві книги «зі збірки Величка» й «З книг Самуїла Величка канцеляриста В[ойска] З[апорозького]»⁸. Дивно, що авторитетний український джерелознавець Я.Ісаєвич, для якого ім'я козацького літописця не могло бути порожнім звуком, не звернув уваги на унікальність написів і не зробив відповідних висновків. Ми можемо це пояснити тільки тим, що в той період в УРСР панувала атмосфера жорсткої цензури, котра не пропускала нічого, пов'язаного з історією козацтва. До того ж, скоріше за все, Я.Ісаєвич цих книг у руках не тримав, а користувався даними каталогу Т.Каменевої. Можливо, це пояснюється тим, що в 1970-х рр. видання проходили обробку в лабораторії мікрофільмування й реставрації документів Головного архівного управління при Раді Міністрів СРСР, і коли Я.Ісаєвич складав свій каталог вони були фізично недоступними.

Таким чином, історики, що займалися літописом С.Величка, не знали про існування його книгозбірні й тільки переписували повідомлення В.Колосової, яка стверджувала про сім книжок, а книгознавці тримали в руках дві книги з цього зібрання та детально їх описували. До речі, авторка цієї статті теж подивилася каталоги Т.Каменевої й Я.Запаса та Я.Ісаєвича вже після того, як виявила саму бібліотеку.

Після вивчення всіх московських колекцій стародрукованих видань, включаючи Російську державну бібліотеку, довелося звернутися до зібрань Російського державного архіву давніх актів. Завідувач архівосховища РДАДА А.Буличов підтвердив, що саме тут знаходяться книги з інскриптами С.Величка. Насправді їх одинадцять (причому, за твердженням А.Буличова,

⁵ Каменева Т.Н. Черниговская типография, её деятельность и издания // Труды Государственной библиотеки СССР им. В.И.Ленина. – Т.3. – Москва, 1959. – С.224–384.

⁶ Центральний державний архів давніх актів; нині – Російський державний архів давніх актів.

⁷ Каменева Т.Н. Черниговская типография... – С.260, 263.

⁸ Запаско Я.П., Ісаєвич Я.Д. Памятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні. – Кн.1 (1574–1700). – Л., 1981. – №615, 622.

дванадцять, оскільки один твір «приброшуровано» до іншого). Виявлення всіх одинадцяти/дванадцяти книжок не було складним завданням, адже вони зберігалися єдиним комплексом. На належність цих друків С.Величкові вказують його особисті «скріплення» та його власна нумерація.

Цікаво, що відмітки про видачу цих книг явно не відбивають реальний стан речей. Це не дивно, адже зберігачі можуть показувати книги дослідникам, не залишаючи відповідних позначок (знаємо це з власного досвіду). Так, з одинадцяти книг видавалися нібито тільки три. Але нам точно відомо, що В.Колосова говорила (а отже – бачила) про сім книжок. Нижче наведено повний список книг, що збереглися, із бібліотеки С.Величка:

1. №17909. Stephanus Jaworski. Arctos // Cæli Rossiaci, // in Gentilitiis Syderibus // illustrissimi ac reverendissimi patris // P: Barlaami Iasinski // ... [Київ, друкарня лаври,] 1690
2. №17909a. [Luna Mazeriana] [Київ, друкарня лаври, рубіж 1680–1690-х рр.]
3. №17910. Stephan Iaworski. Pełnia // nieubywaiącey chwały // w herbowym xieżycu // z trzech primæ magnitudinis luminarzow // Barlaama świętego pustelnika, // Barlaama świętego męczenika, // Barlaama świętego pieczarskiego // ... [Київ, друкарня лаври,] 1691
4. №17911. Orlik, Filip. Hippomenes // Sarmacki // ... W Typographiey Swietey Cudotworney Lawry Pieczarstiey Kijowstiey, 1698
5. №17912. Orlik, Filip. Alcides // Rossiyski // triumfalnym lawrem // ukoronowany // iaśnie wielmożny iegomość pan // Ian Mazepa // Hetman Woysk // Ich Carskiego Przeswietnego // Maiestatu Zaporozkich // ... W Wilnie, 1695
6. №17913. Iaworski, Symeon. Echo // głosu wołaiącego // na puszczy // ... [Київ, друкарня лаври,] 1689
7. №17914. Łazarz Baranowicz. Naiasnieysza // nieba y ziemie // Carica // Panna Matka // Matka Panna // Marya. W Czernihowie: w Typográphiey S. Troec. Jlin., 22.XII.1683
8. №17915. Wołodkowicz Andrea Ladislao. Canones // ex Universa Philosophia, // Conformes Legibus Ecclesie & Naturæ. // Contra Renatos Antiquorum // In Intellectu et Voluntate errorum Patronos // Propugnati // ... [Вільно, 1699]
9. №17916. Olewnicki Witakowski, Kazimierz Stanisław. Lot // strzały // Stetkiewi // czowskiey, // Apollinowa cięciwa do wiekopomney sławy celu wymierzony // ... Vilnæ: Typis Franciscanis, Roku Tyśiac sześćset śiemddzieśiat sśostey [1676]
10. №17918. Wieliczkowski, Ioannis. Lucubrationcula [Чернігів, друкарня Троїцько-Іллінського монастиря, 1684]⁹
11. №17919. Leszczynski, Sebastian Ioann. Roxolani leonis // plausus // ad auspaticissimum adventum, // potentissimi et invictissimi // Augusti II // ... Zamoscij: Typis Universitatis, M. DC. XC. VIII [1698]
12. №17920. Ornowski, Ian. Bogata // drogich kamieniy // speza // ná wysrąwienie złoświatnego pałacu // wiekopomney sławie // wielmożnego i egomosci pana // p. Iana // z Obidowa // Obidowskiego, // Ich Carskiego Przeswietnego Maiestaty stolnika // ... W Typ: Monast: S: Troieck: Illinsk: Czernihowskiey, 1693

⁹ Датування Т.Каменевої (див.: *Каменева Т.Н.* Черниговская типография... – С.261).

С.Величко підписував свої книги «скріпою», ставлячи одне або два слова внизу кожної початкової сторінки. Було декілька варіантів таких «скріп»: «З книг Самойлових Величкових»; «З книг Самойла Величка Канцеляриста ВЗ»; «З книг Самуїла Величка Канцеляриста Войска Запорозького»; «З книг Самойла Василієвича Величко канцеляриста Войска Запорозького»; «З книг Самойла Величко Канцеляриста»; «Величко Канцеляриста військового». Підписувати саме таким чином – це характерна риса канцеляриста, ким С.Величко, власне, і був. Зауважимо, що І.Виговський так само «скріпив» свій договір із боярином Б.Хитровом навесні 1658 р.¹⁰ З іншого боку, канцеляристи жили в «гуртожитку» (детальніше про це нижче) й, очевидно, якимось треба було позначити власні книжки, щоб їх «випадково» не «запозичили» колеги.

Найраніший інскрипт С.Величка датовано 1690 р. (№17913): «З книг Самойла Василієвича Величка, канцеляристи Войска Запорозького. Року 1690». Цей напис підтверджує інформацію самого автора, наведену в його творі, про час початку його служби: «Сего жъ 1690 року, на самомъ початку его, между свята Рождества Господня, началъ я, сихъ лѣтописнихъ дѣяній графъ и сказатель (въ килконадцять лѣтъ будучи), служити войску Запорожскому»¹¹. У цьому інскрипті 1690 р. С.Величко іменує себе вже «канцеляристом Войска Запорозького». Таким чином, напис також підтверджує висловлену нами думку¹² про те, що Величкова фраза про власну службу «въ поважномъ дому зъ пановъ малоросійськихъ благородного его милости пана Василя Леонтієвича Кочубія» – лише барочна форма, а служив він саме в канцелярії Війська Запорізького, де на той момент генеральним писарем був В.Кочубей. Зауважимо, що, згідно з традицією, канцелярії старшин (полковників, суддів і т. д.) розташовувалися в їхніх власних будинках¹³. Так було й у В.Кочубея в Батурині. Але С.Величко був не особистим секретарем цього старшини, а служив саме в Генеральній військовій канцелярії.

Другий датований інскрипт відноситься до 1708 р. (№17919). Це знову-таки підтверджує слова самого С.Величка, що його служба в канцелярії драматично завершилася «на самомъ концу рока 1708». Для наших подальших досліджень дуже важливо, що ніяких пізніших позначок на книгах немає.

Таким чином, власноручні інскрипти С.Величка, з одного боку, слугують безперечним доказом, що це реальна людина (а не вигаданий літературний персонаж або псевдонім), а з іншого – підтверджують наведені самим С.Величком його біографічні дані. Разом із нещодавно введеним нами в науковий обіг листом до С.Величка кошового писаря Г.Бовгули від 24 листопада (за ст. ст.) 1708 р.¹⁴ інскрипти на книжках козацького літописця – єдині докази достеменно існування цієї людини.

¹⁰ Российский государственный архив древних актов (далі – РГАДА). – Ф.124. – Оп.1. – 1657. – №19. – Л.19–27.

¹¹ Величко С. Летопись событий в Юго-Западной России в XVII в. – Т.III. – К., 1855. – С.90.

¹² Таїрова Т.Г. К биографии автора казацкой летописи Самойла Величко // *Studia Slavica et Balcanica Petropolitana*. – 2016. – №2. – С.79–80.

¹³ Вечерський В. Гетьманські столиці України. – К., 2008. – С.111; Степович А. Лебединський будинок // *Киевская старина*. – 1895. – №11. – С.47.

¹⁴ РГАДА. – Ф.124. – Оп.1. – 1708. – №92.

За складом книги – здебільшого панеґірики найвідоміших (якщо не сказати «модних») сучасників С.Величка: Л.Барановського, С.Яворського, П.Орлика та ін. Із навчальних видань є тільки філософія А.Володковича. Особняком стоїть унікальний, єдиний із тих, що зберігся до наших днів, примірник панеґірика І.Величківського.

Наявність позначок на книгах дозволила А.Буличову встановити, що принаймні частина їх дісталася С.Величкові «у спадок від студента Київської академії Ф.Вирозуба після 1695 р.». При цьому А.Буличов вважає, що книгозбірня «навіть чи складалася тільки з двох десятків брошур, серед яких переважають панеґірики, написані з конкретної нагоди. Перед нами, скоріше за все, певна її частина». Дослідник дійшов висновку, що книжкове зібрання С.Величка «неважливе» й показує його власника «одним із рядових представників українських православних книжників XVII ст.»¹⁵.

За всієї поваги до відомого знавця книжності слід зазначити, що виявлення книг із бібліотеки С.Величка має для історії України раннього нового часу велике значення. Досі ми знали про книгозбірні гетьманів (І.Самойловича, І.Мазепи), професорів-могилянців (І.Борецького, С.Яворського, Ф.Прокоповича), письменників (Л.Горки) та ін. Ми знали про бібліотеки Києво-Могилянської академії, монастирів. Але те, що рядовий канцелярист мав добру освіту і власне книжкове зібрання (а таким був С.Величко) – факт новий та напрочуд цікавий. Примітно, що всі дванадцять книжок написані латиною або польською. Виходячи зі змісту Величківського літопису ми, власне, і так знали, що він (як і абсолютна більшість канцеляристів) вільно володів цими мовами. Але тепер бібліотека С.Величка слугує цьому матеріальним і незаперечним доказом.

Окрім уточнення біографічних деталей, інскрипти дають нам унікальний зразок почерку С.Величка, відкриваючи можливість проведення аналізу оригіналу його літопису на предмет виявлення власноручних позначок, а можливо – і написаних ним самим частин тексту. Нам ця перспектива представляється абсолютно очевидною й, безперечно, далекосяжною, хоча досі таку думку не висловлював ніхто з тих, хто мав справу з бібліотекою С.Величка.

Не менш цікаве й питання про долю книг. А.Буличов у своїй статті не торкався цієї проблеми, але у приватній розмові він висловив думку, що вони зберігалися у самого С.Величка, а потім були продані Кочубеями (вже наприкінці XVIII – на початку XIX ст.). Твердження А.Буличова базується на думці Б.Флорі, яку той висловив нещодавно, нібито С.Величко виступив проти гетьмана І.Мазепи «на підтримку Кочубея та православної віри»¹⁶. Нам така версія видається помилковою.

Виходимо зі встановлених нами фактів, що С.Величко продовжував перебувати на своїй службі й після опали та страти В.Кочубея, а 24 жовтня 1708 р. разом із І.Мазепою вирушив до шведів. У грудні того року він потрапив у російський полон і, скоріше за все, залишався під арештом до 1715 р.¹⁷ При цьому в Москву його не відправляли, а тим більше не засиляли до Сибіру.

¹⁵ Бульчѳв А.А. Заметки об изданиях латинского и иных шрифтов XV–XVIII столетий из собрания: І. О книгах из библиотеки Самойлы Васильевича Величко // Славянский альманах (у друку).

¹⁶ Флоря Б.Н. Тема конфессионального противостояния в «Летописи» С.Величко // Вестник церковной истории. – 2013. – №3/4. – С.259–269.

¹⁷ Таирова Т.Г. К биографии автора казацкой летописи Самойло Величко. – С.76–88.

Розпочнемо з того, де жив С.Величко, і де він міг зберігати свою бібліотеку. Я.Дзира, а слідом за ним і В.Шевчук, писали, що канцеляристи мешкали всі разом в одному «курени» або будинку. Джерелом для Я.Дзири слугував складений В.Ломиковським (нащадком гетьмана Д.Апостола й генерального обозного І.Ломиковського) та виданий О.Лазаревським словник «давніх звичаїв малоросійських». Твір цей пізній, початку ХІХ ст., але, як абсолютно справедливо зазначив видавець, складено його було «почасти за свідченнями та відомостями Ломиковського, а почасти, імовірно, за живим переданням людей, які особисто пережили цю старовину»¹⁸. Про канцеляристів у виданні йшлося (цитуюмо мовою оригіналу):

«По приёме субъекта в сие звание и приводе к присяге вносился он в список и отводимо ему было место в курени, где он с прочими сослуживцами жил, стоя под ведением старшего канцеляриста. [...] Все они служили из одной чести, на своём иждивении и без жалованья. [...] В часы отдохновения, в обитаемом ими курени, проводжали они в вокальном пении. В игрании на скрипках, бабах, гуслях, флейте и составляли иногда концерты, так что для прохаживающихся мимо куреня казался оный жилищем рая»¹⁹.

Проблема полягає в тому, що відомості про «куринь», мабуть, відносяться до постмазепинського періоду, коли гетьманською столицею став Глухів. Про це свідчить «записка» Я.Сулими, що теж відноситься до початку ХІХ ст. (цитуюмо мовою оригіналу):

«Во время правления Малороссиею гетманов для канцелярских служителей войсковой генеральной канцелярии и генерального суда построен был особо дом под названием: курень войсковой, где жили более ста человек. На содержание ж их даны были от гетманов и высочайшими грамотами утверждены деревни [...] съестные припасы доставляли в курень в натуре; а пред праздниками Рождества Христова и Воскресения и наличные собираемые из деревень деньги, по росписанию генерального писаря, или по препоручению его старшего канцеляриста, раздаваемы были по трудам и по способности каждому. Которые ж войсковые канцеляристы могли иметь содержание сами от себя, те жили на нанимаемых ими квартирах и на всём своём иждивении»²⁰.

Згідно з даними археологів, за часів І.Мазепи, у 1687–1700 рр., Генеральна військова канцелярія розташовувалася на цитаделі Батурина в межах гетьманського подвір'я. В.Мезенцев вважає, що перед 1700 р. гетьман переніс свою головну резиденцію у триповерховий із мансардою цегляний палац на передмісті Гончарівка. Він припускає, що у склепінчастому й замощеному (ймовірно цеглою) нежитловому підвалі цієї споруди розмістили військову (державну) та приватну гетьманську скарбниці. На горішніх поверхах, вірогідно, були

¹⁸ Див.: *Ломиковский В.* Словарь малорусской старины // Киевская старина. – 1894. – Т. XLVI. – Июль. – С. II.

¹⁹ Там же. – С. 10–11.

²⁰ Записка генерального судьи Акима Семёновича Сулимы // Там же. – 1884. – № 1. – С. 135–136.

спальні, приймальні, вітальні І.Мазепи, його дружини Ганни, кабінет гетьмана, Генеральна військова й особиста канцелярія, бібліотека, державний архів²¹.

На Гончарівці археологи розкопали велику/довгу «службову будову» або «курінь», де старшини та службовці двору І.Мазепи збиралися, трапезували, грали у шахи, читали книги, скоріше за все з бібліотеки палацу, били дорогий поливаний посуд, губили прикраси, кулі, дрібні елементи козацького спорядження тощо²². Схожі бронзові прикраси, накладки, пряжки дорогих ременів мазепинського часу знайшли в 2015 р. на садибі В.Кочубея, де в 1700–1708 рр. розташовувалася судова канцелярія.

Керівники археологічних розкопок у Батурині вважають, що військові канцеляристи й писарі до погрому 1708 р. жили та працювали при дворі І.Мазепи на Гончарівці. На нашу думку, найбільш вірогідно, що неодружені канцеляристи в мазепинський період теж мешкали в «гуртожитку» або «курені», у безпосередній близькості від палацу, на Гончарівці, а не у самому Батурині. Навряд чи І.Скоропадський вигадав для Глухова якусь абсолютно нову систему. Ми точно знаємо, що С.Величко не був одружений і не мав сім'ї²³. Тож він, скоріше за все, жив і працював саме на Гончарівці. Там же, у «курені», він мав зберігати свої книги.

Можна припустити, що, покидаючи Батурин, С.Величко прихопив і свій єдиний скарб – книгозбірню. Але абсолютно неймовірно, щоб він продовжував зберігати бібліотеку, опинившись у полоні, адже панегірики І.Мазепі й П.Орликові стали б серйозним свідченням проти нього. Книжок треба було позбутися за першої ж нагоди. Припущення, що С.Величко зберігав такий викривальний аргумент проти самого себе впродовж ув'язнення, у роки, коли П.Орлик став головним ворогом Петра I, – зі сфери абсолютної фантастики.

Оскільки ніяких пізніших позначок на книгах С.Величка немає, слід припустити, що він надалі не мав до них відношення. Скоріше за все, разом із батуринським архівом і бібліотекою І.Мазепи їх захопили війська О.Меншикова. Потім це все опинилося у Санкт-Петербурзі й Москві. Фахівець із бібліотечних колекцій раннього нового часу Д.Ципкін вважає, що у цей період книги являли собою доволі цінний скарб, знищенню не підлягали, ба більше, переможці розглядали їх як один із гідних трофеїв. У наші дні у Санкт-Петербурзі проглядаються сліди бібліотеки самого І.Мазепи.

Що стосується книгозбірні С.Величка, то на користь версії про її вивезення разом із батуринським архівом говорить те, що книги опинилися в тих самих зібраннях, що й низка найбільш цінних грамот Генеральної військової канцелярії – у давньосховищі РДАДА²⁴. Т.Каменєва вказувала на наявність на одній із книжок втраченого при реставрації власницького напису М.Оболенського²⁵. Останній упродовж 1839–1873 рр. був управителем і директором Московського

²¹ Когут З., Мезенцев В., Ситий Ю., Скорород В. Палаці Івана Мазепи і Кирила Розумовського: Археологічні дослідження у Батурині 2013–2014 рр. – Торонто, 2015. – С.23.

²² Когут З., Мезенцев В., Коваленко В., Ситий Ю. Гетьманські резиденції Батурина. – Торонто, 2012. – С.11–12.

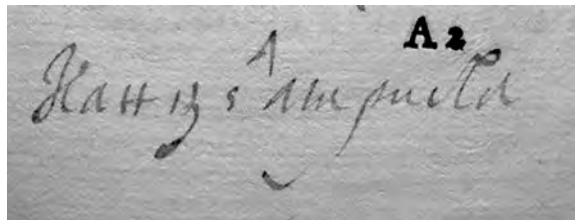
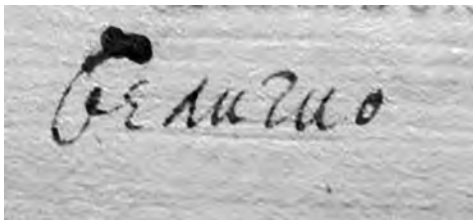
²³ Таирова Т.Г. К біографії автора казацкої летописи Самойло Величко. – С.76–88.

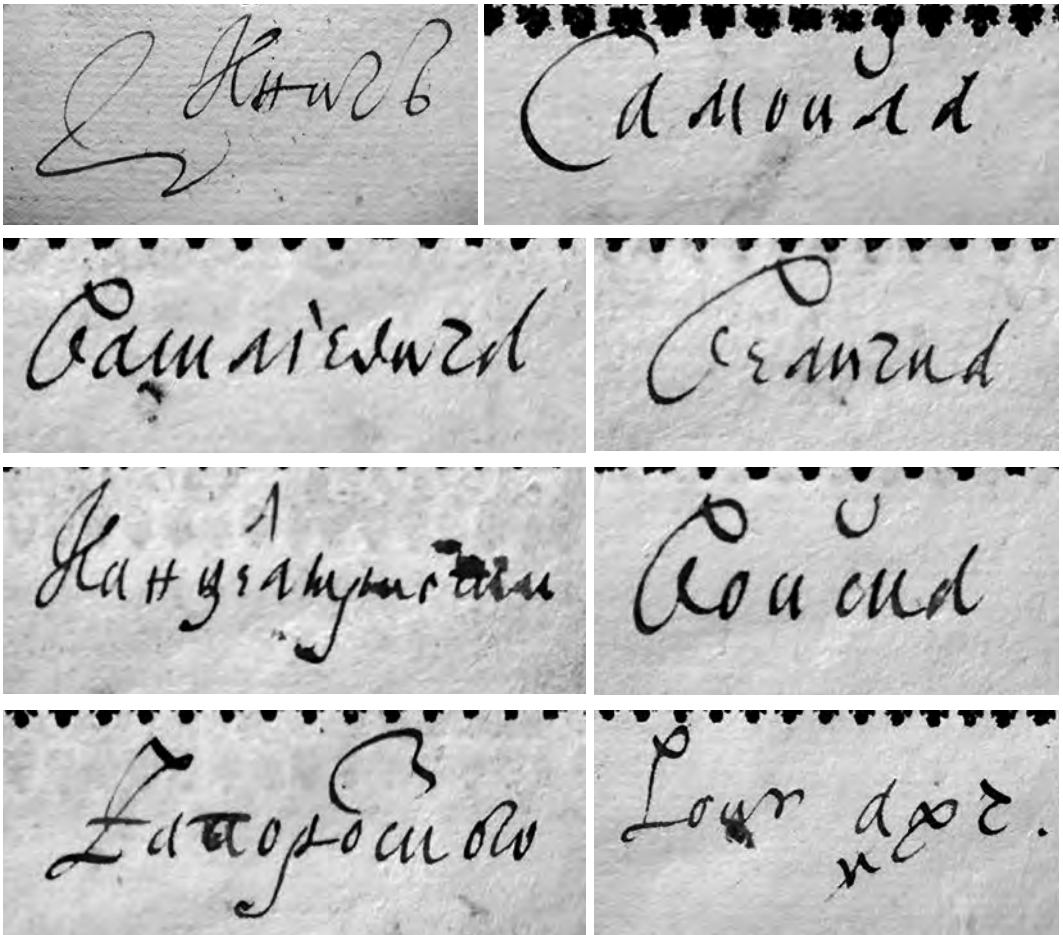
²⁴ РГАДА. – Ф.135. – 1-й отд. – Рубр.ІV. – №52–53.

²⁵ Каменєва Т.Н. Черниговская типография... – С.263.

головного архіву міністерства закордонних справ. Саме М.Оболенський звернув увагу на книги С.Величка, але не з огляду на особу їх колишнього власника, а як зразок старого друку. На його прохання книжки описали співробітники публічної бібліотеки в Петербурзі (при цьому належність їх С.Величкові навіть не зазначалася), відтак видання опинилися у спеціальних обкладинках із записами XIX ст. Надалі книги або ж були подаровані М.Оболенським Московському головному архіву МЗС, або їх передала туди його дочка (разом з усім зібранням батька). В.Колосова стала першою з дослідників, хто звернув увагу не на самі рідкісні друки, а на те, що вони походили з книгозбірні знамого козацького літописця.

Насамкінець зауважимо, що, розпочавши виявлення автографів С.Величка на оригіналі його твору, ми можемо впевнено сказати, що такі існують. Наприклад, зроблена рукою С.Величка приписка на берегах: «Того-жъ дня Бородавцѣ, Гетьманові Запорізькому, голову отято въ обозѣ Полскомъ, за провину його раніше, серпня остатнего, въ цію гисторію вираженню». Нині ми продовжуємо роботу з виявлення автографів С.Величка та сподіваємося завершити її до моменту академічного видання його літопису.

The article describes the history of finding of the library of S.Velychko, it includes its full description, including the original records of Velychko. It also includes the suppositions where the library originally was held and how did it get to the Russian State Archive of Ancient Acts.

Keywords: Velychko, library, chronicles, books.

